

Vývojová psychologie I

Prezentace z 5. přednášky v JS 2006

Pavel Humpolíček, Alena Uhrová

Psychologický ústav FF MU

Doporučená literatura

Základní literatura

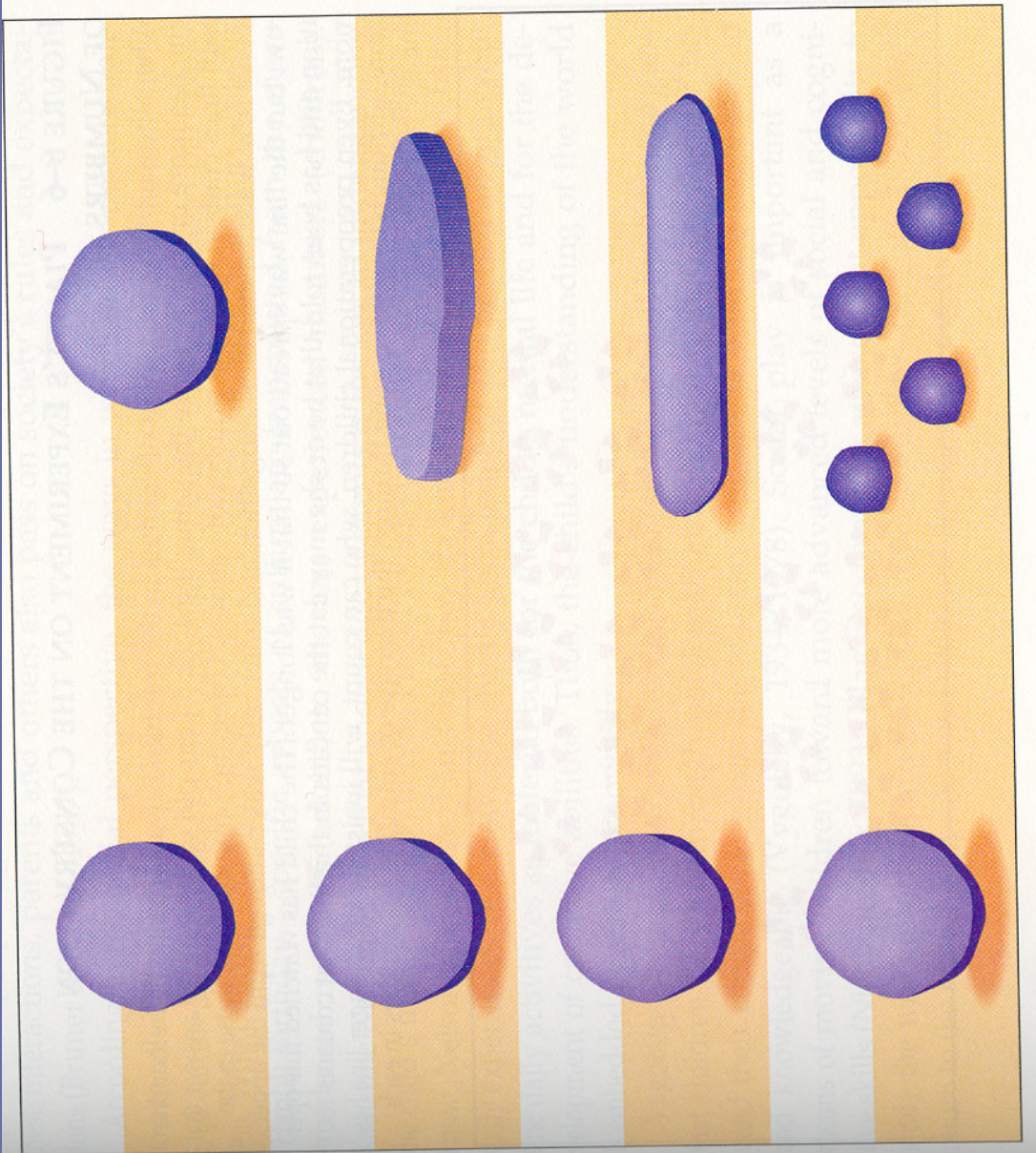
- ☞ Langmeier, J., Krejčířová, D. (1998) Vývojová psychologie. Praha: Grada
- ☞ Langmeier, J., Matějček, Z. (1968, 1974): Psychická deprivace v dětství. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
- ☞ Říčan, P. (2004). Cesta životem. Praha: Portál.
- ☞ Švancara, J. (1973, 1981). Kompendium vývojové psychologie. Praha: SPN.
- ☞ Švancara, J. (1983): Psychologie stárnutí a stáří. Učební text. 2. vyd., Praha SPN.
- ☞ Vágnerová, M. (2000). Vývojová psychologie, Portál: Praha.

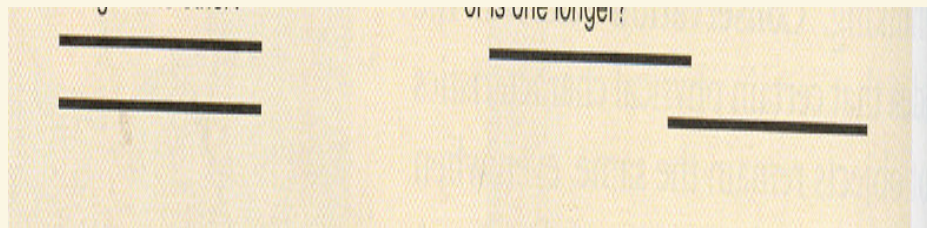
Omezení předoperačního myšlení

Omezení předoperačního myšlení

- 1. Egocentrické myšlení
- 2. Neschopnost konzervovat
- 3. Neschopnost hierarchické klasifikace

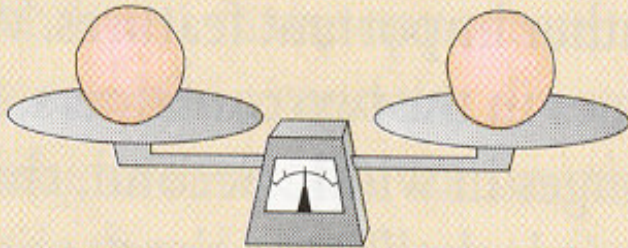

Konzervace množství

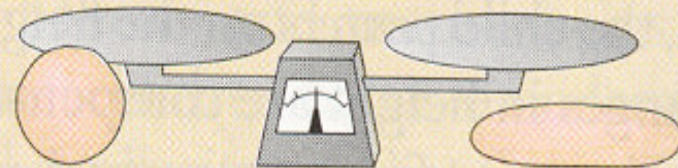

Konzervace množství

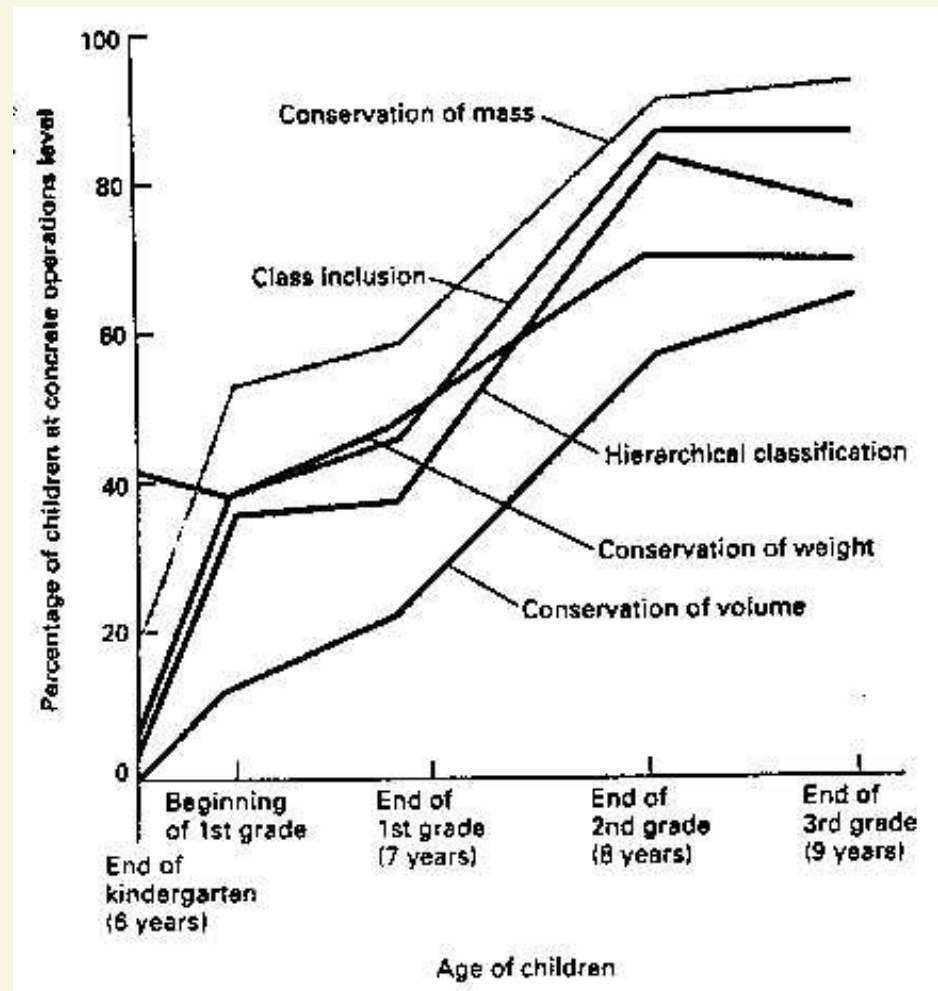
Does each of these two balls of clay weigh the same amount?

Now (without placing them back on the scale to confirm what is correct for the child) do the two pieces of clay weigh the same, or does one weigh more?

Konzervace množství

Kognitivní vývoj

Vztah mezi názorem a operací

Experiment: Dítěti současně předložíme sklenice odlišného tvaru A a B a požádáme, aby současně vkládalo po jednom korálku do každé z nich, jeden korálek levou rukou, druhý pravou.

- Operace je potlačena nadměrnými požadavky názoru

Kognitivní vývoj

Názorná představa uspořádání

Experiment:

- rotace předmětu kolem vlastní osy - zajímavé představy o uspořádání.

Kognitivní vývoj

Rozčleňování názoru

- 📄 Experiment: řazení tužek, odlišných, ale dosti blízkých rozměrů do dvojic.

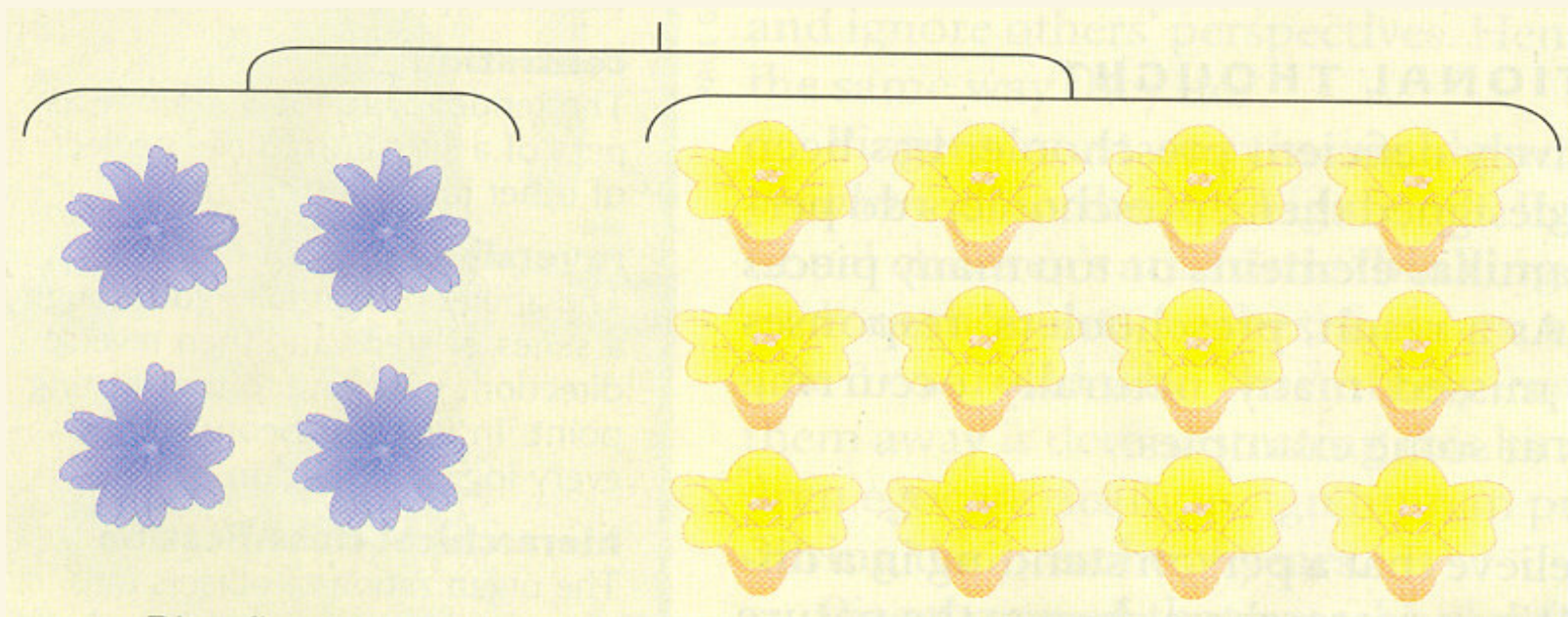

3. Neschopnost hierarchické klasifikace

Kognitivní vývoj

Diferencování vztahů nadřazené třídy a jejích složek

Je na obrázku více žlutých květin nebo květin ?

Kognitivní vývoj

Diferencování vztahů nadřazené třídy a jejích složek

- Interpretace: děti respektovaly pouze jeden aspekt množiny (barvu), která je více upoutala.
- Podobně: je těžší kg peří nebo železa?

Kategorizace

Kategorizace - Piaget

 3 stádia schopnosti kategorizovat:

1. Stádium: 2,5 - 5 let

2. Stádium - 5 - 7-8 let

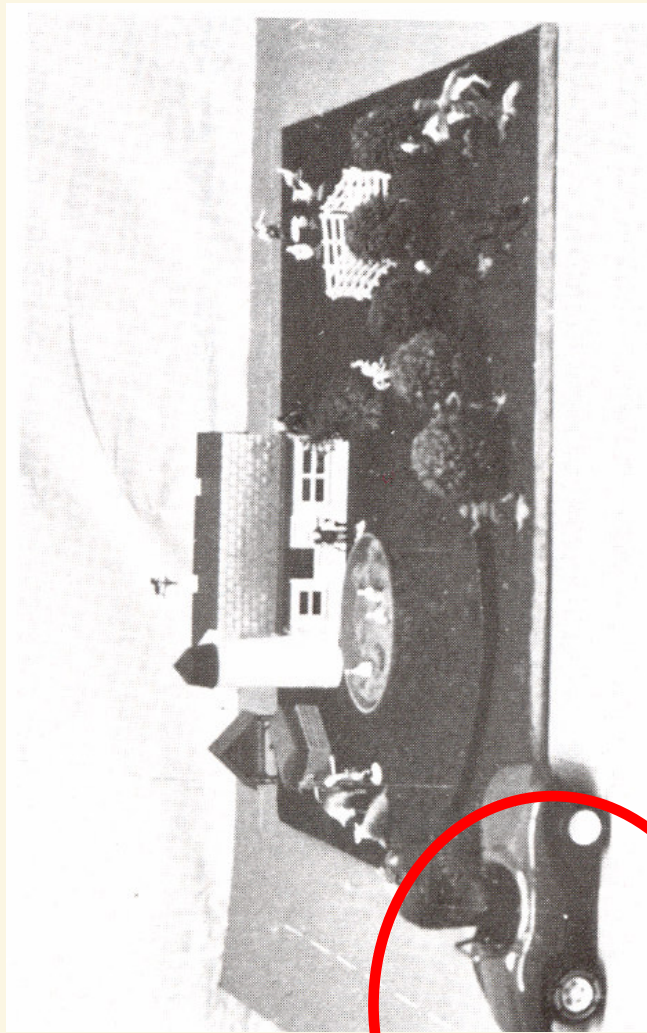
3. Stádium: 7-8 let (stádium konkrétních operací)

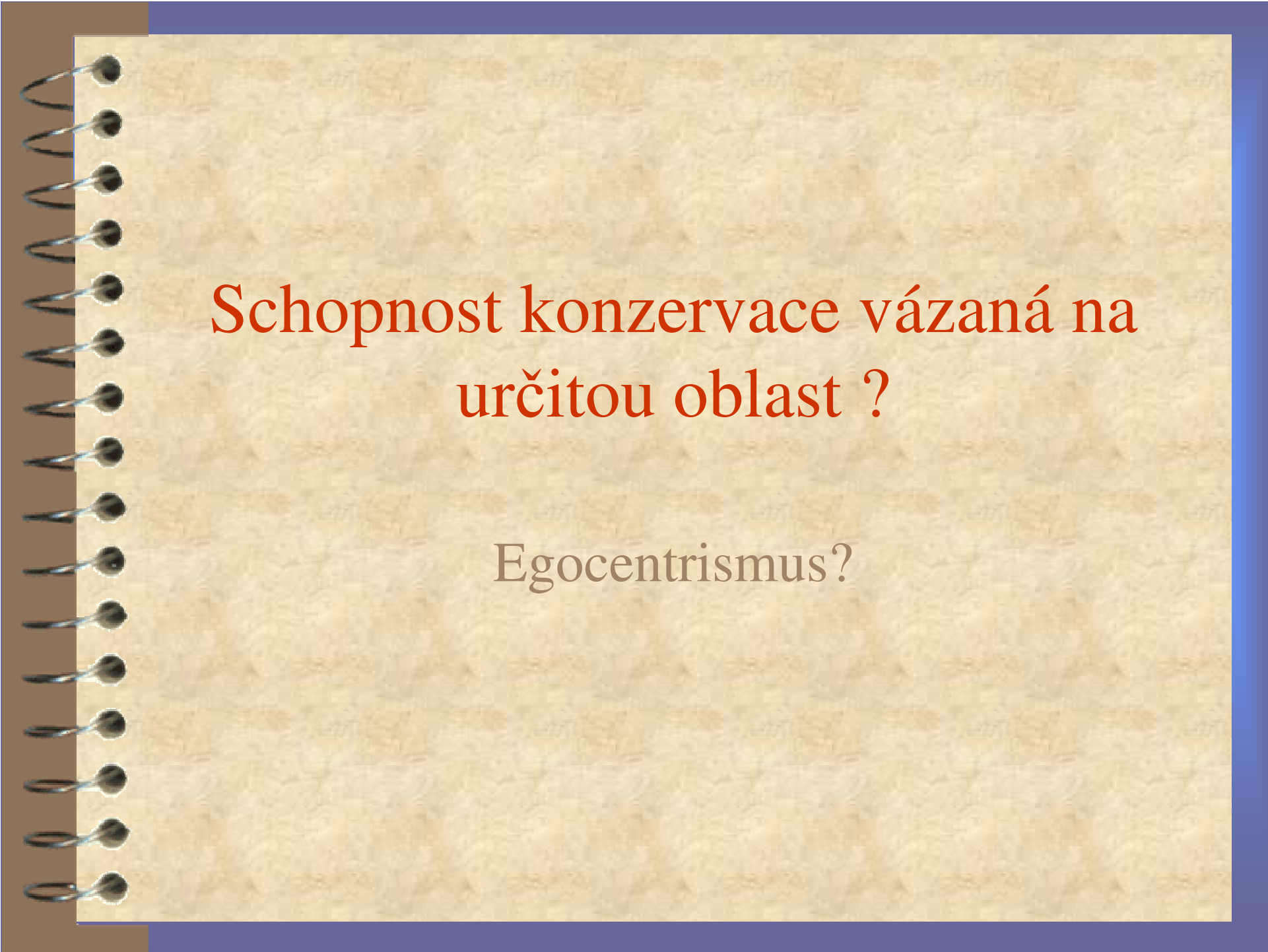

Nové výzkumy

A spiral-bound notebook with a textured, light brown cover. The notebook is open, showing a blank page with faint horizontal lines. The spiral binding is on the left side. The notebook is set against a dark blue background.

1. Schopnost vnímání prostorové reality

A spiral-bound notebook with a light brown, textured cover and a silver metal spiral binding on the left side. The notebook is set against a dark blue background. The text is centered on the page.

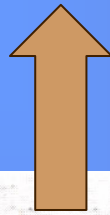
Schopnost konzervace vázaná na
určitou oblast ?

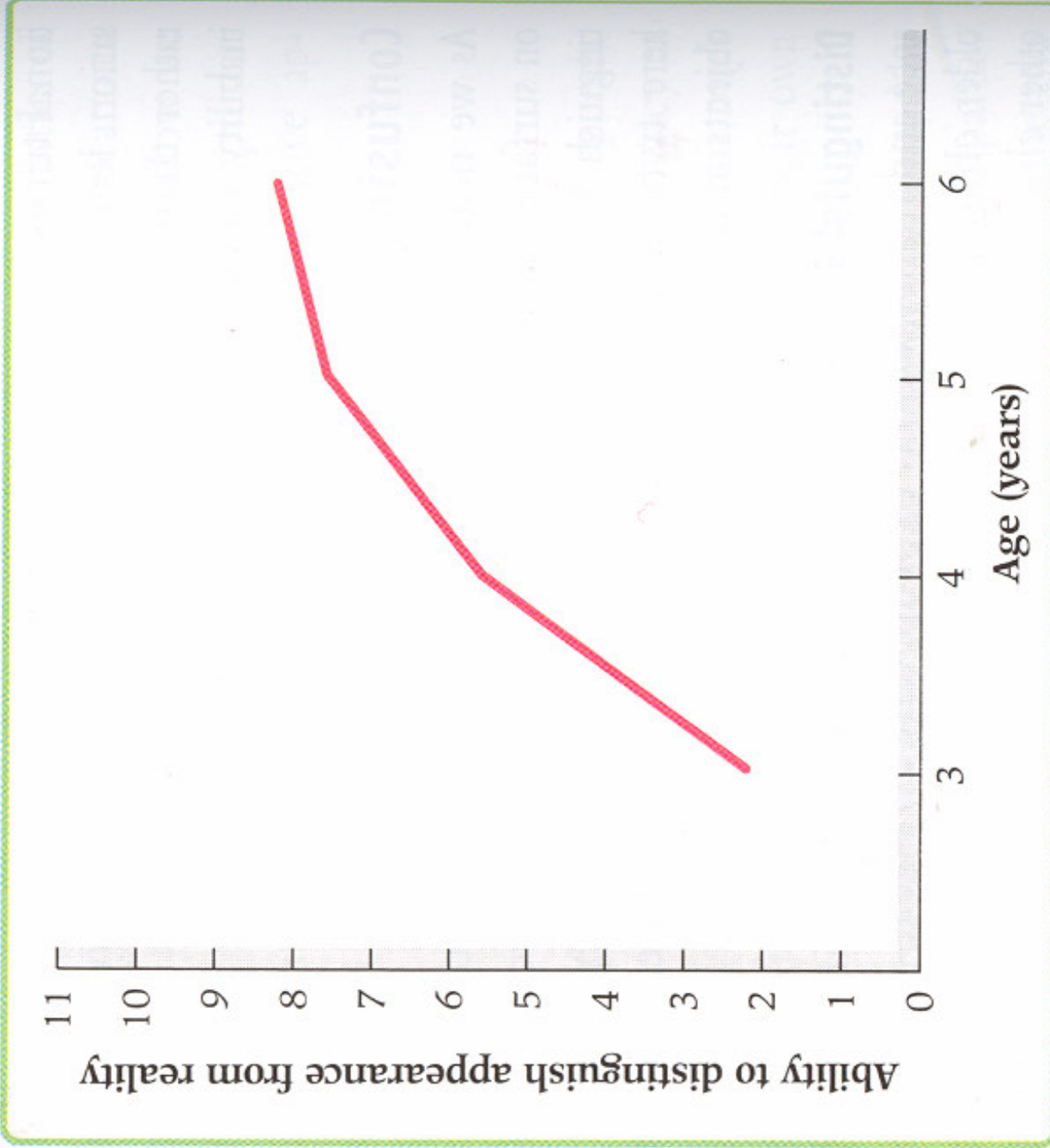
Egocentrismus?

Konzervace + odlišení vzhledu od reality

📄 Lékaři vzali koně (dítěti je ukázán obrázek koně) a operovali ho tak, že mu přidali černé a bílé pruhy po celém těle. Ustříhli mu hřívu a spletli mu žíně v ocasu. Odnaučili ho ržát a naučili ho žrát divokou trávu místo ovsu a sena. Naučili ho také žít v divoké Africe místo ve stáji. Když to všechno udělali, vypadalo toto zvíře takto (dítěti je ukázán obrázek zebry). Když skončili, bylo to zvíře kůň, nebo zebra? (Keil, 1989, s. 307)

Animistické a magické myšlení ?

☞ Často vznikají vlivem nedostatečné zkušenosti s vnějším fyzikálním prostředím.

Egocentrická řeč ?

Chápou roli posluchače

Chápou roli mladšího

Do jisté míry uzpůsobují řeč

A spiral-bound notebook with a textured, light brown cover. The word "Kategorizace" is written in a red, serif font in the center of the cover. The notebook is bound on the left side with a silver metal spiral. The background behind the notebook is a dark blue gradient.

Kategorizace

Kategorizace

☰ Kategorie na středním stupni
zobecnitelnosti: židle, stoly, oblečení

☰ Kolem 4 roku **nadřazené i podřazené**
kategorie: nábytek

X

kuchyňská židle, školní židle, židle na verandu, židle k
psacímu stolu....

Kategorizace

Apatosaurus (dinosaur) má studenou krev

Pták má teplou krev

Jakou krev má dinosaurus dole na obrázku ?

Kategorizace

☞ Kategorizace je umožněna rozšiřujícím se slovníkem a rozšiřováním obecných znalostí

☞ Stejná kategorie má stejné znaky !

Kategorizace

Toto zvířátko rádo bojuje

Categories of Animals

"Likes to fight"

Toto zvířátko rádo skáče
po stromech

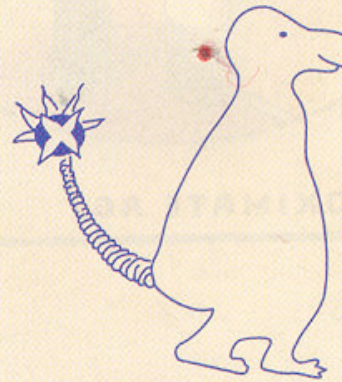

"Likes to hide in trees"

Kategorizace

A co tahle zvířátka ?

New Instances

Předoperační myšlení

Shrnutí

Myšlení je

- Názorné a intuitivní
- Centralistické
- Nedospívá ke zvratnosti (ireverzibilitě),
- Často si vypomáhá zkreslením, či vyloučením některých informací.

» **ALE**

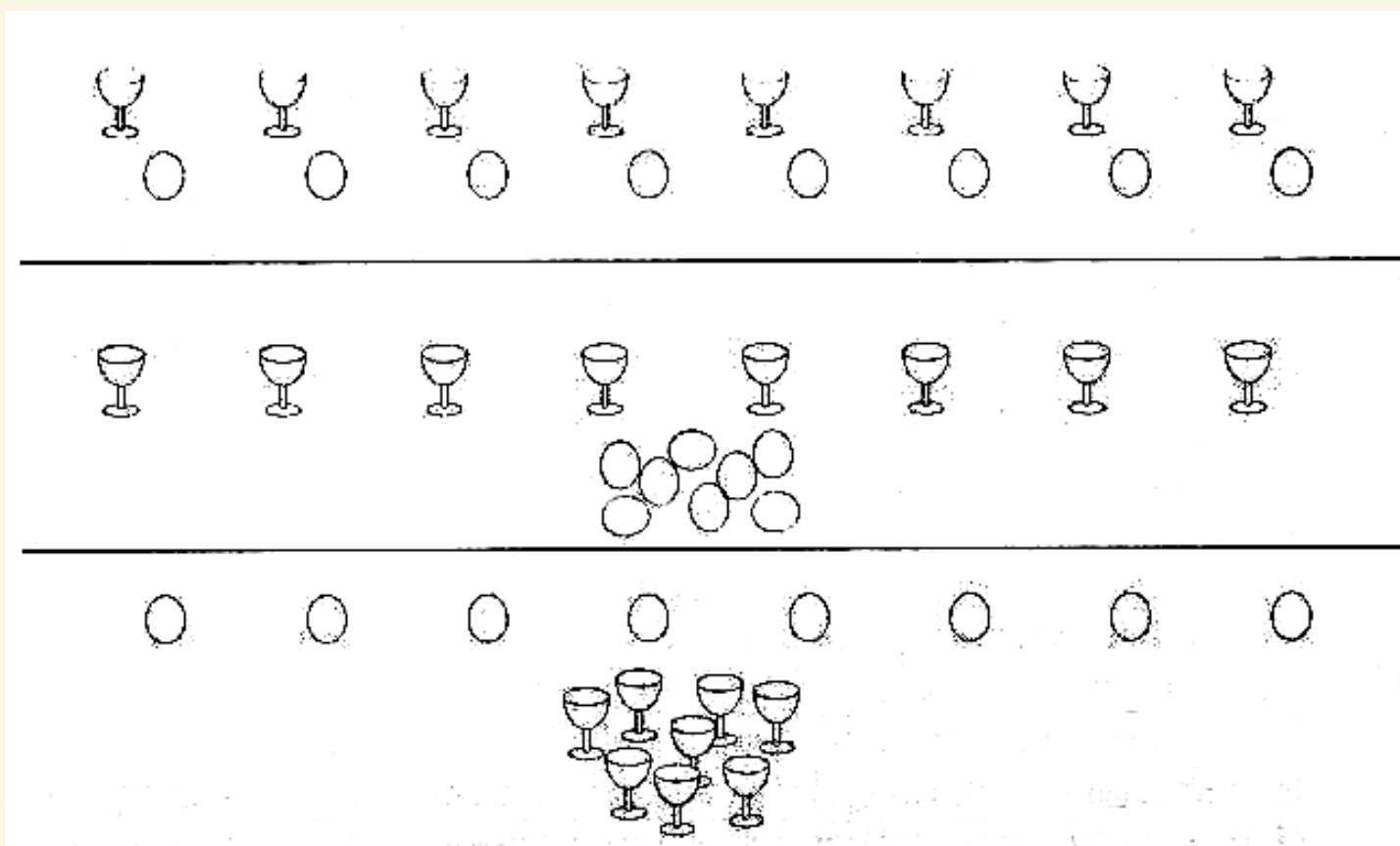
- zjednodušené úkoly – logické operace
- myšlení se vyvíjí postupně

Vnímání počtu - Piaget

Dominance názorné složky

Piagetův experiment s řadou mincí - počet pouze jeden aspekt reality, dítě dává přednost vizuálně nápadnější, názorné vlastnosti.

Vnímání počtu

Vnímání počtu - Piaget

 Podobně:

- Experiment: pětileté děti měly rozdělit 18 korálek (10 červených a 8 modrých) na dva stejné díly-pětileté děti dělí podle barvy a neberou v úvahu odlišnosti v počtu

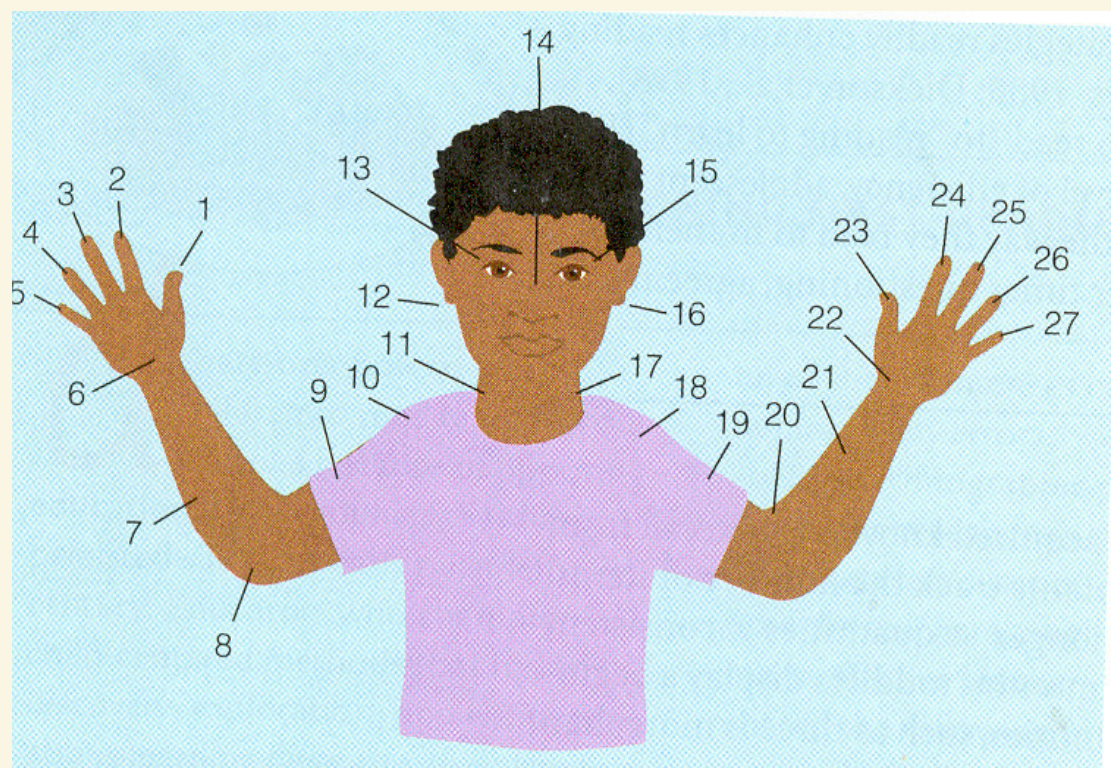
Vnímání počtu - současnost

Dítě začíná chápat počet jako jeden z možných klasifikačních kritérií

- 16 měsíců – vnímání vztahu více než, méně než
- verbální popis – moc, málo,...
- memorování
- krátká sekvence položek a čísla
- princip kardinality (4-5 let)
- (mezikulturní srovnání)

Mezikulturní rozdíly

Počítání současnost

- 📄 přiřazování čísel k objektům
- 📄 žádné číslo není možné vynechat
- 📄 poslední číslo v řadě

Chápání prostoru a času

Prostor

- Diferenciace polohy nahore a dole je již správná. x (pravo-levo)

Čas

Piaget a vzdělávání

- Učení objevováním
- Citlivost ke zralosti učit se
- Akceptování individuálních rozdílů

Zhodnocení teorie

 Vývoj pozoruje a rovněž:

- popisuje
- vysvětluje

Uskutečňuje se vývoj ve stádiích?

Vygotského sociokulturní teorie

ŘEČ „pro sebe“

📄 Egocentrická (Piaget) x privátní řeč
(Vygotskij)

A spiral-bound notebook with a textured, light brown cover. The notebook is open, showing a blank page with faint horizontal lines. The spiral binding is on the left side. The background of the notebook is a solid blue color.

Sociální původ kognitivního vývoje

Lev Vygotskij

Sociální původ kognitivního vývoje

📄 Kognitivní vývoj v souladu se sociální interakcí

📄 Zóna proximalního vývoje

Efektivní sociální interakce

 Intersubjektivita

 vedená (řízená) účast

Vygotského pohled na „hru na...“

📄 Jedná v souladu s vnitřními podněty

📄 Učí se myslet před tím než jedná

X

Piaget

Vygotskij a pedagogika

 Reciproční učení

 Kooperativní učení

The background of the slide is a spiral-bound notebook with a light brown, textured cover. The spiral binding is on the left side. The text is centered on the page.

Současné teorie o zpracovávání informací

Nespokojenost a vágnost formulování
vývojové změny

NEO – Piagetova teorie CASE, (1992 – 1998)

☞ akceptace stádií

☞ Přesun mezi stádii - **v závislosti na
zvětšené schopnosti zpracovávat
informace**

☞ Specifická kognitivní struktura

☞ (batole - senzorický vstup a fyzické akce,

☞ v raném dětství vnitřní reprezentace událostí a jednání
a jednoduché transformace reprezentací

☞ adolescenci komplexní transformace reprezentací.)

NEO – Piagetova teorie CASE, (1992 – 1998)

 Vývoj mozku

 Praxe se schémata a automatizace

- praktikující schémata – asimilace
- kombinování schémat, konstrukce - akomodace

 Formování „centrálních pojmových struktur „

Příklad

☞ Dítě 5 let

☞ schémata

- když je voda nalita z vysoké skleničky do nízké, výška hladiny se zredukuje,
- když je voda přelita z úzké skleničky do široké, tak se plocha vody zvětší.

☞ experimentování

☞ správná odpověď konzervace

☞ spojení do centrální pojmové struktury

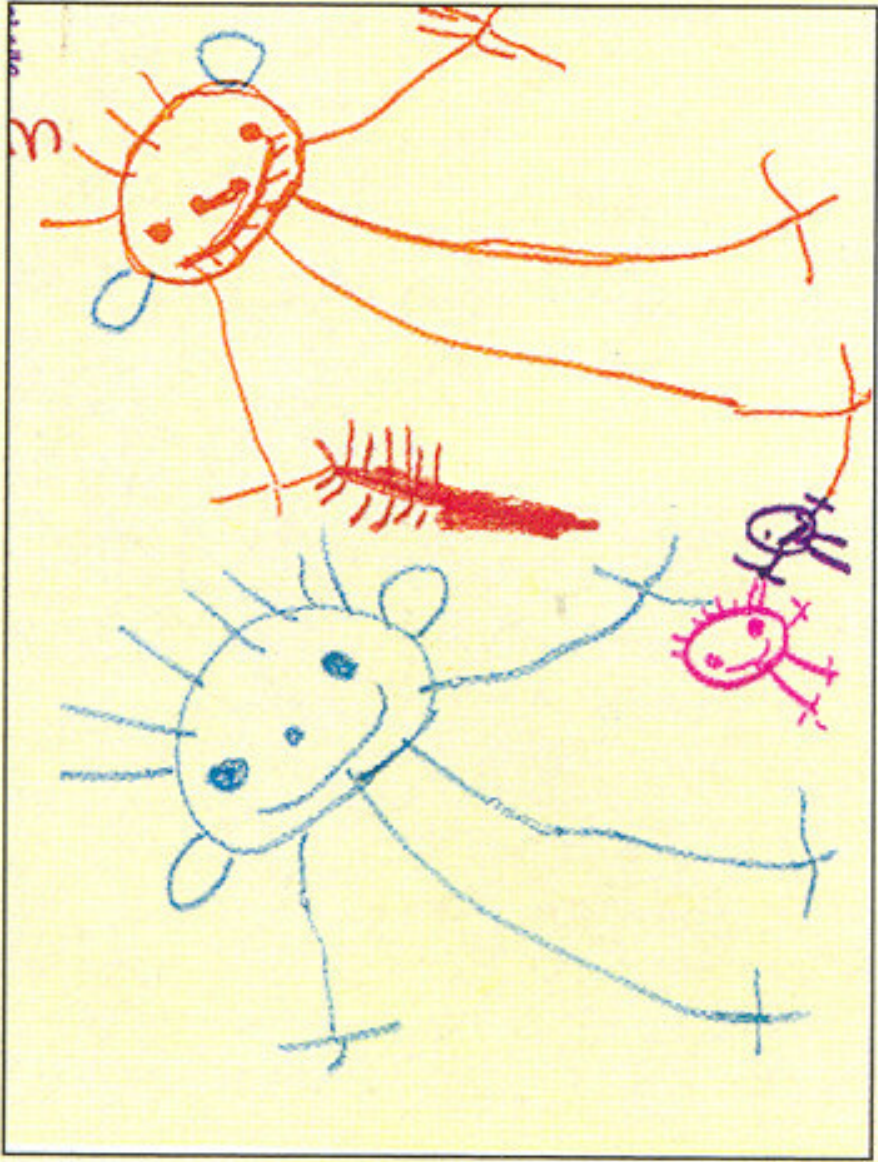
NEO – Piagetova teorie CASE, (1992 – 1998)

- 📄 zkoušení teorie na řadě úkolů
- 📄 předškoláci – jedna dimenze
- 📄 školní věk 2 dimenze
- 📄 adolescence – kombinace

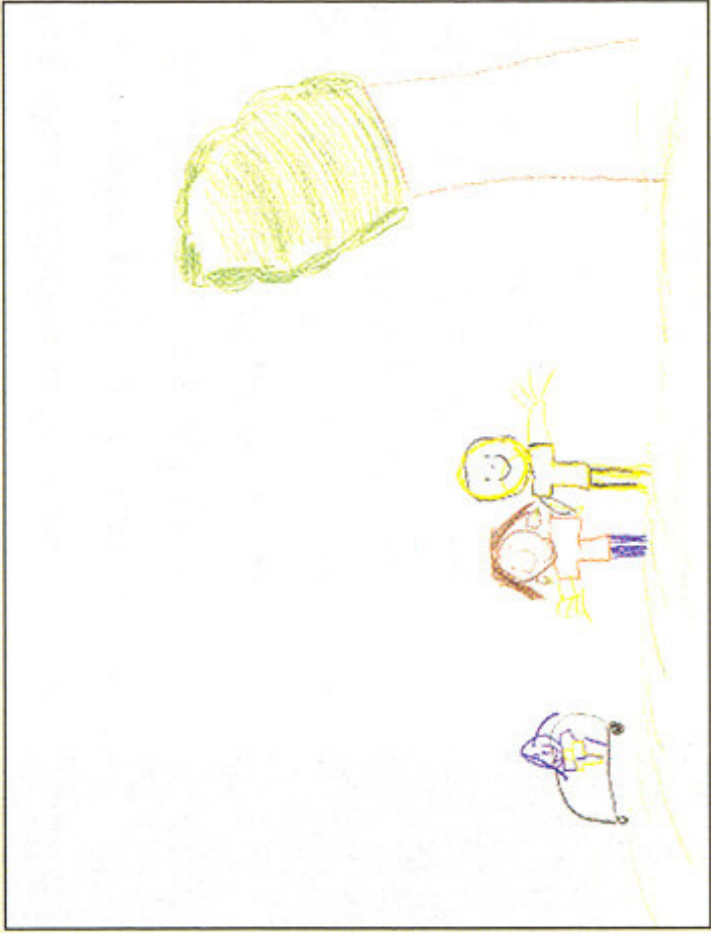
- 📄 Role zkušenosti

Příklad - Formování centrálních pojmových struktur

 „Nakreslete obrázek maminky a tatínka, jak se drží za ruce v parku, s malým miminkem na trávě před nimi a stromem daleko za nimi“.

(a)

(b)

(c)

Sieglerův model výběru strategie

rychlost
přesnost

Pozornost

Selektivita

- nové + pohyb
- intenční chování
- jeden aspekt situace
- více kritérií

Pozornost

Kognitivní inhibice –

- kontrola vnějších i vnitřních rušivých podnětů

Strategie pozornosti

- bez strategie
- 5 let první strategie + neschopnost ji dodržet, kontrolovat
- 6 – 7 let pevná strategie + nedokonalé využití strategie
- Efektivní užití strategie i zlepšení výkonu

Paměť

Strategie uchovávání informací

- Organizace + Opakování – od 6 let
- Elaborace – od 10 let

Paměť

- 1. Rozpoznání
- 2. Vybavování
- 3. Rekonstrukce

Vztah znalostní základny a pamětového výkonu

📄 Micheline Chi, (1978)

- lepší paměť odvozena od
 - širší základny znalostí
 - lépe strukturované znalosti

